

Lietuvos ekonomikos apžvalga

2021 m. gegužės 4 d.

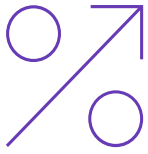
Nr. 74

Nepaisydama ribojimų, ekonomika lekia pirmyn

Po didžiulių potvynių upės kartais pakeičia vagą palikdamos nedideles senvages. Taip ir po pandemijos ne viskas grįš į senąsias vėžes. Panašu, kad potvynio vanduo slūgsta ir jau galime aiškiau matyti ekonomikos kryptį. COVID-19 dar nėra nugalėtas, tačiau manome, kad daryti optimistines prielaidas dėl ekonomikos pokyčių yra pagrįstas sprendimas. Lietuvos ekonomika iki šiol pandemijos laikotarpiu nesustojo stebinti. Šalies BVP jau yra didesnis negu pandemijos pradžioje. Tokį rezultatą parodžiusių valstybių pasaulyje nėra daug ir tuo turime didžiuotis. Visgi po sėkmingu BVP rezultatu pasislėpę tūkstančiai ne tokių džiugių verslo ir gyventojų istorijų. Didelę teigiamą įtaką ekonomikai toliau daro valdžios sektoriaus politika. Tačiau neišvengiamai artėjame prie to taško, kai valdžia turės sparčiai mažinti biudžeto deficitą ir tai nebus lengva. Kartu su atsigauanančiu namų ūkių vartojimu ir didesnėmis žaliavų kainomis atkeliauja didesnė infliacija. Slūgstant problemoms, susijusioms su pandemija, į sceną lips nauji iššūkiai ir kaišios pagalius į Lietuvos ekonomikos ratus.

Tadas Povilauskas
SEB banko ekonomistas
(8 5) 268 2521
tadas.povilauskas@seb.lt

Šiandien pasirodė SEB grupės ekonomistų leidinys „Nordic Outlook“, o kartu su juo ir 74-oji Lietuvos ekonomikos apžvalga. Dėl įsibėgėjančio skiepijimo Vakarų pasaulyje didėja spartaus ekonomikos atsigavimo ekonomiškai išsivysčiusiose valstybėse lūkesčiai. Taip pat teigiamą įtaką geresnėms prognozėms daro ir įspūdingų sumų bei ambicijų JAV ekonomikos skatinimo planai. Taip pat smarkiai pagerinta ir Lietuvos šių metų BVP augimo prognozė. Prognozuojame, kad ekonomika 2021 metais augs ne 1,8, o 4,6 procento. Tokį prognozių pokytį lėmė puikus pirmo ketvirčio BVP rezultatas (metinis realus BVP pokytis siekė 1 proc., o per ketvirtį BVP padidėjo net 1,8 proc.), kuriam didelę įtaką darė ir vienos pramonės įmonės veiklos apimties šuolis. Manome, kad vis sparčiau skiepijant žmones Lietuvoje antrą metų pusmetį jau gyvensime gerokai laisviau ir tai skatins tolesnį ekonomikos augimą.

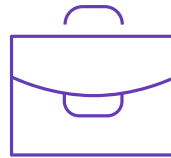

Vidaus vartojimas

Mažmeninės prekybos sektoriaus rezultatai pirmą ketvirtį nustebino ne tik mus, bet ir Europą. Mažmeninės prekybos apyvarta, neįtraukus degalų ir transporto priemonių prekybos, lyginamosiomis kainomis padidėjo 6,1 procento. Toks rezultatas nebūtų kuklus ir laikotarpiu, buvusiu prieš pandemiją. Tai tik dar kartą parodo, kokia daugjavidė yra pandemija. Vienos parduotuvės dėl ribojimų taip ir neatsidarė per pandemiją, o kitų apyvarta mušė rekordus. Žinoma, dauguma prekybininkų sugebėjo gana sėkmingai adaptuotis esant ribojimams. Tą rodo ir 85 proc. padidėjusi internetinės prekybos apyvarta.

Prekybininkams labai pagelbėjo ir tai, kad gyventojų lūkesčiai pirmą ketvirtį buvo stabilūs, o jų pajamos – gerokai didesnės negu prieš metus. „Sodros“ duomenys rodo, kad pirmą ketvirtį dirbančių asmenų pajamos augo beveik dešimtadaliu, vidutinė senatvės pensija didėjo panašiai (10 proc.), nedarbas stabilizavosi. Pridėkime dar tai, kad paslaugos buvo teikiamos ribotai ir visa tai lėmė didelę prekių paklausą. Artimiausiais mėnesiais mažmeninė prekyba lėks į priekį, o problemų čia irgi bus dėl sutrikusios tiekimo grandinės ir didėjančių tam tikrų prekių kainos. Visgi dar labiau negu prekių, didės paslaugų paklausa artimiausiais mėnesiais.

Maitinimo sektoriaus apyvarta lyginamosiomis kainomis pirmą ketvirtį krito 44 procentais. Tačiau blogiausi laikai šiam sektoriui jau veikiausiai yra praeityje ir antrą ketvirtį metinis augimas bus arti 20 procentų. Panaši situacija ir apgyvendinimo sektoriuje. Nakvynių skaičius apgyvendinimo įstaigose pirmą ketvirtį buvo net 70 proc. mažesnis negu prieš metus, tačiau jau antrą ketvirtį metinis pokytis taps teigiamas.

Darbo rinka

Darbo rinka antrą karantino bangą atlaikė gerai. Vėl labai didelę pagalbą suteikė prastovų subsidijų priemonė, kurios sąlygos nuo metų pradžios dar buvo ir pagerintos. Daugelis įmonių, kurios dėl ribojimų negalėjo dirbti, darbuotojams skelbė prastovą ir taip išsaugojo darbo vietas. Pavyzdžiui, sausį 133 tūkst. darbuotojų, arba daugiau negu 10 proc. visų darbuotojų Lietuvoje, bent vieną dieną buvo skelbta prastova. Tiesa, tai mažiau negu 2020 metų balandį, kai per pirmo karantino piką prastova buvo paskelbta 170 tūkst. darbuotojų. Padėtis nuosekliai gerėjo kovą ir balandį švelnėjant ribojimams.

Registruotas nedarbas piką pasiekė sausio pabaigoje, kai buvo 16,4 proc., o vėliau ėmė mažėti ir paskutinę balandžio savaitę jau buvo 14,8 procento. Dabar nemažą įtaką registruoto nedarbo smukimui daro sezoninių darbuotojų paklausa. Be to, nuo metų pradžios pasikeitusi darbo paieškos išmokų skyrimo procedūra irgi turėjo įtakos ėmusiam mažėti registruotam nedarbui. Suprantama, kad dabar 254 tūkst. siekiantis registruotų bedarbių skaičius yra didelė problema, ir valdžios institucijos turi sukcentruoti dėmesį, kaip sugrąžinti šiuos asmenis į oficialią darbo rinką. Aišku, tas skaičius mažės artimiausiais ketvirčiais augant darbuotojų paklausai.

Teigti, kad darbo rinka antrą karantiną atlaikė gerai, padeda „Sodros“ duomenys, kurie rodo, kad draustų darbuotojų skaičius kovo pabaigoje buvo 1,267 mln., arba 8 tūkst. daugiau negu metų pradžioje ir tik 10 tūkst. mažiau negu prieš metus. Beje, pastaruoju metu pagausėjo pranešimų apie įmones, atleidžiančias palyginti daug darbuotojų. Tačiau tai yra normalus ekonomikos procesas, kai įmonės, kurioms darbo jėga Lietuvoje yra per brangi, pasitraukia. Svarbu stebėti, ar ateina naujų investuotojų, kurie kuria darbo vietas. Ir panašu, kad kol kas nieko pavojingo Lietuvoje nevyksta. Beje, per pirmus tris 2021 metų mėnesius buvo priimta daugiau darbuotojų, negu atleista.

Anksčiau prognozavome, kad vidutinis nedarbas 2021 m. ūgtels iki 9,1 proc., tačiau jau akivaizdu, kad buvome gana atsargūs ir dabar geriname nedarbo prognozę iki 8,4 procento. Kitąmet prognozuojame 7,4 proc. vidutinį nedarbą šalyje.

Pajamos

Praėjusiais metais vidutinis mėnesio darbo užmokestis prieš mokesčius Lietuvoje padidėjo 10,1 proc. – iki 1 440 eurų, po mokesčių – 10,6 proc. – iki 916 eurų. Viešojo sektoriaus darbuotojams alga prieš mokesčius augo 12,5 proc., privačiame sektoriuje – 8,9 procento.

SEB banko „Lietuvos makroekonomikos apžvalgoje“ pateikti duomenys yra paimti iš išorinių šaltinių. SEB bankas neprisiima jokios atsakomybės dėl išorinių šaltinių informacijos tikslumo, tikrumo ir išbaigtumo. Kiekviena nuomonė, teiginiai ir prognozės, pateiktos šioje apžvalgoje, yra tik SEB banko ir gali būti keičiamos be papildomo įspėjimo. Šis dokumentas ar atskira jo dalis nėra kvietimas ar pasiūlymas pirkti ar parduoti vertybinius popierius ar kitas investicines priemones ir negali būti jokio investicinio sprendimo ir (arba) vėliau sudaryto sandorio pagrindas ar dalis; taip pat SEB bankas nėra atsakingas už sprendimus, priimtus remiantis šioje apžvalgoje pateikta nuomone, teiginiais ir prognozėmis. Leidinyje pateiktos mintys gali skirtis nuo oficialios SEB banko pozicijos.

Metų pradžioje prognozavome, kad 2021 metais vidutinis darbo užmokestis augs 4,5 proc., tačiau matome, kad ekonomika antrą karantiną atlaikė, o darbo rinka judėjo į priekį ir algos augo sparčiai. „Sodros“ duomenimis, vidutinės draudžiamosios pajamos pirmą ketvirtį buvo net 10,7 proc. didesnės negu prieš metus. Tikėjome, kad gerokai sulėtės algų augimas valstybės sektoriuje, tačiau algos biudžetinėse ir viešosiose įstaigose didėjo tik truputį lėčiau negu 2020 metais. Metinis vidutinio darbo užmokesčio pokytis antrą ketvirtį bus panašus ir turėtų sumažėti antrą metų pusmetį. Prognozuojame, kad 2021 metais vidutinis darbo užmokestis padidės 7,5 proc., o kitąmet augimas sulėtės iki 6,5 procento.

Vidutinė senatvės pensija šių metų kovą siekė 414 eurų ir buvo 10 proc. didesnė negu prieš metus. Kitąmet senatvės pensija pagal indeksavimo metodiką turėtų augti maždaug 7,5 proc., tačiau gali būti, kad indeksavimo koeficientas vėl bus padidintas. Taip pat realu, kad kitais metais gali būti didinamas ir didžiausias mėnesio neapmokestinamųjų pajamų dydis, kuris šiemet yra 400 eurų.

Kainos

Metinė infliacija Lietuvoje pirmą ketvirtį buvo 0,8 proc., arba 0,3 proc. punkto didesnė negu paskutinį metų ketvirtį. Tokių mažų metinės infliacijos dydžių artimiausiais ketvirčiais nebematysime ir metinė infliacija antrą ketvirtį jau bus beveik 3 procentai. Apskritai nusprendėme pagerinti vidutinės šių metų infliacijos prognozę Lietuvoje nuo 2,0 iki 2,6 procento, kitų metų nuo 2,5 iki 2,6 procento.

Priežasčių, kodėl pageriname infliacijos prognozę, yra nemažai. Pirmiausia, pirmo ketvirčio infliacija viršijo mūsų prognozę, nes žaliavinės naftos kaina augo daug sparčiau, negu tikėjome, sugrįžo į lygį, buvusį prieš pandemiją. Kol kas nėra daug ženklų, kad ji artimiausiais mėnesiais leistųsi žemiau kaip 60 JAV dolerių už barelį. SEB grupė prognozuoja, kad vidutinė „Brent“ naftos kaina šiemet bus 67 JAV doleriai už barelį, arba 56 proc. didesnė negu prieš metus. Taip pat augo ir kitų energetinių produktų kainos tarptautinėje rinkoje. Tai galiausiai darys įtaką ir galutinei prekių bei paslaugų kainai. Nėra abejonių, kad šių metų liepą buitiniams vartotojams didės ir elektros, ir gamtinių dujų tiekimo kaina.

Antra, nuo praėjusių metų pabaigos labai ūgtelėjo įvairių žaliavų kaina, pradedant nuo metalų ir baigiant žemės ūkio produktais. Tokio kainų augimo įtaka labiau atsispindės vartojimo prekių ir paslaugų kainose antrą metų pusmetį. Nereikėtų pamiršti ir to, kad daugelis gamybos ir prekybos įmonių susiduria su tiekimo problemomis, kurios per antrą ketvirtį neišsprendės, o tai irgi daro teigiamą įtaką kainoms.

Trečia, atsiveriant ekonomikai, tikėtina, sparčiau augs ir paslaugų kainos, nes darbo jėgos sąnaudos yra didesnės negu prieš metus. Nors Seimas veikiausiai priims sprendimą laikinai sumažinti PVM tarifą nuo 21 iki 9 proc. maitinimo paslaugoms, vargu ar dėl to mažės paslaugų kaina. Mažinti kainų nežada nei maitinimo paslaugų atstovai, to nesitiki ir Seimo nariai. Galiausiai, kitų šalių, tokių kaip Vokietija ar Bulgarija, pavyzdžiai, kai pandemijos metu buvo sumažintas maitinimo paslaugų PVM, nepadarė įtakos paslaugų kainai.

Dviejų metų laikotarpiu tikimybė, kad infliacija viršys mūsų prognozę, yra gana didelė, ypač jeigu šalies ekonomika pagaus pagreitį antrą pusmetį ir gyventojai ims sparčiau išlaidauti.

Pramonė

Pramonė buvo svarbiausias Lietuvos ekonomiką nuo didesnių nuostolių išsaugojęs sektorius praėjusiais metais. Priešingai negu šalies BVP, apdirbamosios gamybos sektoriuje sukurta bendroji pridėtinė vertė 2020 metais išaugo 0,7 procento. Praėję metai jau istorija, tačiau džiugu, kad šiais metais pramonė auga dar sparčiau. Per pirmą ketvirtį apdirbamosios gamybos produkcijos vertė lyginamosiomis kainomis padidėjo net 12,6 proc. ir tai yra vienas geriausių rezultatų Europoje.

Tiesa, didelę įtaką tokiam augimui turėjo viena Lietuvos įmonė, gaminanti fermentus ir reagentus. Neįtraukus šių produktų gamybos, apdirbamoji gamyba būtų augusi perpus lėčiau. Visgi ir toks augimas nebūtų labai kuklus, palyginti su kitų Europos Sąjungos valstybių pramonės pokyčiais.

Pavyzdžiui, pirmą ketvirtį transporto priemonių ir jų dalių gamyba didėjo 42 proc., medžio gaminių – 25 proc., baldų – 23 proc., kitų mašinų ir įrangos – 21 procentu. Vis dar mažesnė negu prieš metus buvo drabužių siuvimo ir gėrimų gamyba užsiimančių įmonių gamybos apimtis.

Pramonės įmonių apklausos rodo, kad gamybos užsakymai auga ir gamybos apimtis artimiausiais mėnesiais didės, tačiau vis daugiau nerimo kelia augančios komponentų ir žaliavų kainos bei jų tiekimo problemos.

Praėjusiais metais pramonės įmonių investicijos smuko, tačiau šiemet vis daugiau įmonių drąsiau pradeda investuoti ir į gamybos pajėgumų, ir į darbo našumo didinimą. Nors gamybos pajėgumų naudojimo lygis dar negrįžo į lygį, buvusį prieš pandemiją, tačiau jis turėtų augti, jeigu prekių paklausa liks gera visais šiais metais. O darbo našumo didinimo tema niekur nedingsta, nes darbo jėgos sąnaudos Lietuvoje stabiliai auga, todėl kai kurioms įmonėms mūsų šalis tiesiog tampa per brangi ir jos neišvengiamai iškelia gamybą svetur.

Eksportas

Prekių eksportas per du šių metų mėnesius augo 3,2 proc., o importas tebebuvo 4,2 proc. mažesnis negu prieš metus. Lietuviškų prekių eksportas augo 6,9 proc., o reeksportas smuko 2,4 procento.

Prekių eksportą į priekį vedė šoktelėjęs reagentų ir fermentų eksportas. Ypač didelę įtaką tam turėjo naujas vienos biotechnologijų įmonės gamybos padalinys, pradėjęs veiklą praėjusių metų gruodį. Reagentų ir fermentų eksportas per pirmus du metų mėnesius siekė 269 mln. eurų ir buvo 5,3 karto didesnis negu prieš metus. Apskritai reagentų ir fermentų eksportas šių metų pradžioje sudarė 9,2 proc. viso lietuviškos kilmės eksporto. Kol kas nėra prielaidų teigti, kad šių prekių eksportas artimiausiais mėnesiais trauksis.

Kaip ir ankstesniais mėnesiais, prekių eksportui teigiamą įtaką darė ir javų eksportas, kuris per pirmus du metų mėnesius buvo daugiau negu dvigubai didesnis negu prieš metus. Tai vis dar praėjusių metų rekordinio grūdų derliaus pasekmė. Kadangi grūdų atsargos šalyje kovo pabaigoje tebuvo didesnės negu prieš metus, galima tikėtis, kad ir antrą ketvirtį metinis javų eksporto pokytis bus teigiamas, ypač žinant, kad grūdų didėjančios eksporto rinkose yra gerokai didesnės negu prieš metus.

Pirmaisiais metų mėnesiais taip pat sparčiai augo trąšų, elektros mašinų, optinių, medicinos, prietaisų, antžeminio transporto priemonių ir jų dalių eksportas. Sudėtingiausia metų pradžia buvo mėsos ir drabužių eksportuotojams.

Dėl šoktelėjusio reagentų ir fermentų eksporto buvo keletas įdomių pasikeitimų didžiausių eksporto partnerių sąrašė. JAV atsidūrė ketvirtoje, o Nyderlandai šeštoje didžiausių eksporto rinkų vietoje. Labiausiai traukėsi prekių eksportas į rytų šalis – Rusiją ir Baltarusiją. Lietuvos santykiai su pastarosiomis šalimis darosi aštresni, todėl tai darys neigiamą įtaką ir prekybos apimčiai.

Mokėjimo balanso duomenimis, paslaugų eksportas per du šių metų mėnesius smuko maždaug 1,6 procentų. Kaip ir praėjusiais metais, šiam nuosmukiui didžiausią įtaką darė kritęs kelionių paslaugų eksportas. Didžiausią BVP transporto sektoriuje kuriantis tarptautinių krovinių vežimo sektorius augo minimaliai – tą rodo mažai kitęs sunkiasvorių transporto priemonių vairuotojų skaičius. Geležinkelių transportu vežtų krovinių apyvarta pirmą ketvirtį buvo 1,8 proc. mažesnė, o uoste perkrauta 2,3 proc. daugiau krovinių negu prieš metus. Atsižvelgus į tai, kad nuo vasario nutrūko naftos krovinių iš Baltarusijos krova Klaipėdos jūrų uoste, tai yra tikrai neblogas pasiekimas. Didžiausią nuostolį ir vėl patyrė keleivių vežimu besiverčiančios kelių ir oro transporto bendrovės. Tačiau būtent šis sektorius jau antrą pusmetį turėtų imti kilti iš pelenų.

Einamosios sąskaitos perteklius 2020 metais buvo net 8,3 proc. BVP. Tai rodo, kad grynasis pinigų srautas į Lietuvą toliau buvo teigiamas ir tai yra viena iš priežasčių, kodėl Lietuvos kredito sistemoje indėliai 2020 metais augo rekordiškai. Šiemet einamosios sąskaitos perteklius ims mažėti.

Kredito rinka

Pirmą ketvirtį kredito įstaigų paskolų portfelis padidėjo, tačiau vis dar buvo 1,6 proc. mažesnis negu prieš metus. Metinį paskolų portfelio nuosmukį lėmė 11,6 proc. kuklesnis paskolų įmonėms portfelis. Visgi galima jausti, kad paklausa paskoloms atsigauja įmonėms drąsiau galvojant apie investicijas bei didėjančią poreikį apyvartinėms lėšoms. Dėl didėjančių žaliavų kainų turėtų didėti trumpalaikio finansavimosi poreikis. Be to, pirmą ketvirtį sumažėjo įmonių mokestinė nepriemoka, kuriai netaikomos mokestinė pagalbos priemonės, VMI. Ateinančiais ketvirčiais paskolų verslui portfelis turėtų didėti sparčiau.

Būsto paskolos toliau augo ir jų portfelis buvo 8,6 proc. didesnis negu prieš metus. Toks augimo tempas buvo gana arti vidutinio darbo užmokesčio pokyčių pirmą ketvirtį. Lietuvos būsto rinkoje antro karantino metu sulėtėjimas buvo minimalus, o Vilniuje jo ir visai nebuvo. Todėl ir būsto paskolų paklausa augo ir darė teigiamą įtaką paskolų portfelio augimui. Tikėtina, kad būsto paskolų portfelio augimas gali dar kiek paspartėti antrą metų pusmetį.

Vidutinė naujų būsto paskolų norma kovo pabaigoje buvo 2,19 proc., arba 0,12 proc. punktų mažesnė negu prieš metus, aktyviau būsto paskolas pradėjus teikti kelioms kredito įstaigoms.

Lietuvos kredito įstaigose namų ūkių indėlių suma kovo pabaigoje siekė 18,6 mlrd. eurų ir buvo 3,3 mlrd. eurų, arba 21,5 proc. didesnė negu prieš metus. Galima skaičiuoti, kad dėl didesnio taupymo namų ūkių indėliai per metus padidėjo 1,8 mlrd. eurų daugiau negu įprastai. Gyventojų indėliai augo, nes gyventojų pajamos augo labiau negu išlaidos, o tam įtakos turėjo ir tai, kad ir valdžia skolintais pinigais skatino ekonomiką, ir mūsų verslas (ypač eksportuojantis prekes ir paslaugas) sugebėjo didinti algas. Įmonių indėlių suma kovo pabaigoje sudarė 9,4 mlrd. eurų ir buvo 2,5 mlrd. eurų, arba 37 proc. didesnė negu prieš metus. Artimiausiais ketvirčiais indėlių suma Lietuvoje augs, tik lėčiau, nes atsigauant vidaus vartojimui ir augant importui dalis turimų indėlių bus išleisti prekėms iš užsienio ir paslaugoms užsienyje įsigyti.

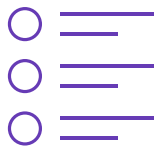

Būsto rinka

Būsto rinkos aktyvumas per pirmus keturis šių metų mėnesius viršijo lūkesčius. Teigiami gyventojų lūkesčiai, augusios pajamos, didesnės santaupos, skuba įsigyti būstą, kol jis labiau nepabrango lėmė, kad rinkoje įtaka nusviro į pardavėjų pusę. Pastarieji pandemijos metai pasižymėjo dideliu pirkėjų aktyvumu ir lūkesčių svyravimu, todėl reikia laiko, kol situacija būsto rinkoje stabilizuosis ir nekilnojamojo turto vystymo bendrovės supras, koks gali būti tas stabilus naujo būsto paklausos lygis. Visgi dabartinė padėtis yra palanki kainai augti ir tą matome būsto rinkoje. „Ober-Haus“ duomenimis, vidutinė buto kaina Vilniuje kovą jau buvo 7,8 proc. didesnė negu prieš metus, o bendras butų kainų lygis penkiuose didmiesčiuose didėjo 7,2 procento. Metinis kainų pokytis artimiausiais mėnesiais bus dar spartesnis, o tą rodo ir pirminėje rinkoje parduotų butų kainos šuolis vasarį ir kovą. Tiesa, neužmirškime to, kad dirbančių asmenų pajamos pastaraisiais metais augo sparčiau negu vidutinė būsto kaina Lietuvoje, todėl įperkamo būsto rodiklis tik gerėjo. Netgi šių metų pirmą ketvirtį dirbančių asmenų pajamos didėjo daugiau negu 10 proc., todėl panašiai augančios būsto kainos neturėtų labai stebinti.

Įdomiausia situacija susiformavo Vilniuje, kur pirmus tris 2021 metų mėnesius buvo gerinti pirminės būsto rinkos aktyvumo rekordai, o naujo būsto pasiūla mažėjo. Akivaizdu, kad tolesnė rinkos kryptis priklausys nuo to, kiek naujo būsto sugebės pasiūlyti nekilnojamojo turto rinkos vystytojai. Patirtis rodo, kad vystytojai nesnaus ir pasiūla padidės, tačiau suprantama, kad parduodamų butų kainų lygis jau bus padidėjęs, o patys būstai bus baigti statyti tik 2022-2023 metais. Naujo būsto kainai teigiamą įtaką darys ir brangstančios statybinės medžiagos, ir jų tiekimo problemos. Pirminėje rinkoje butų pirkimo sandorių artimiausius mėnesius gali ir sumažėti tiesiog dėl ribotos pasiūlos.

Svarbu pastebėti ir tai, kad kol kas būsto sandorių su paskola skaičius būsto rinkoje yra stabilus – maždaug 43 proc. visų sandorių, o tai rodo, kad ne paskolos, o turimos santaupos skatina didesnę rinkos aktyvumą.

Valdžios politika

Valdžios sektoriaus pagalba verslui ir gyventojams šiemet darė didelę teigiamą įtaką šalies ekonomikai, ką rodo Vyriausybės planuojamas 8,1 proc. BVP biudžeto deficitas 2021 metais. Tiesa, mes tikimės mažesnio 7,3 proc. BVP siekiančio deficito dėl spartesnio BVP negu prognozuoja Finansų Ministerija augimo bei geresnių pajamų surinkimo. Kur kas daugiau nerimo kelia 2022 metų biudžetas, nes Finansų Ministerija Stabilumo programoje prognozuoja net 6 proc. BVP deficitą nepaisant to, kad produkcijos atotrūkis nuo potencialo kitais metais jau matyt, bus teigiamas ir tokio stipraus ekonomikos skatinimo gali neprireikti. Be to, artėjant metų pabaigai, politikų siūlymų kaip didinti išlaidas tik daugės, todėl valdžiai nusimato sudėtinga metų pabaiga, kai reikės tinkamai suvaldyti išaugusius gyventojų ir verslo lūkesčius dėl kitų metų biudžeto.

Seimas veikiausiai patvirtins siūlymą laikinai nuo liepos 1 d. sumažinti PVM tarifą maitinimo paslaugoms. Tai būtų labai palankus sprendimas šiam sektoriui, tačiau tai vėl yra biudžeto pajamas mažinantis veiksmas tuomet, kai tokių paslaugų paklausa ir taip sparčiai augs. Neseniai Prezidentas užsiminė apie didžiausio neapmokestinamųjų pajamų dydžio kėlimą nuo liepos 1 d., bet vargu ar jis suras pritarimą Seime. Tačiau labai tikėtina, kad toks sprendimas bus priimtas svarstant kitų metų biudžetą. Galiausiai kol kas visai neaišku, kokius siūlymus dėl mokesčių pokyčių pateiks šiemet dirbanti mokesčių darbo grupė.

Šiemet mokesčių į nacionalinį biudžetą yra surenkama daugiau negu prognozavo Finansų Ministerija. Ir tam įtakos turi kelios priežastys. Visų pirma, ekonomika pirmą ketvirtį augo sparčiau negu prognozavo Finansų Ministerija. Antra, įmonių mokesstinė skola per ketvirtį sumažėjo ir taip papildė biudžetą. Trečia, buvo gauta vienkartinių pelno mokesčio pajamų iš vienos įmonės.

Centrinės valdžios skola ketvirčio pabaigoje buvo 22,1 mlrd. eurų, arba 0,5 mlrd. eurų mažesnė negu metų pradžioje dėl kovą išpirktos 1,1 mlrd. eurų euroobligacijų emisijos. Skola sumažėjo mažiau negu išpirkta obligacijų suma, nes buvo papildomai skolintasi biudžeto deficitui finansuoti. Centrinės valdžios deficitas pirmą ketvirtį buvo 578 mln. eurų, arba 415 mln. eurų didesnis negu prieš metus. Kovo pabaigoje šalies ižde ir komerciniuose bankuose valdžios sektorius laikė 5,9 mlrd. eurų indėlių, arba 2,4 mlrd. eurų daugiau negu prieš metus.

Finansų Ministerija pristatė Ekonomikos gaivinimo ir ekonomikos atsparumo didinimo priemonių planą, kurį dar koreguos pagal susirinktas pastabas iš visuomenės. Pirminis planas daugiau lėšų skirti viešajam sektoriui skaitmeninti ir didinti jo patrauklumą, yra racionalus. Didžiausią įtaką investicijos, finansuotos šio plano lėšomis, ekonomikai darys 2023–2024 metais.

1 lentelė. Pagrindinių Lietuvos ekonominių rodiklių 2021–2022 metais prognozė

Rodiklis	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m. (prognozė)	2022 m. (prognozė)
Nominalusis BVP (mlrd. EUR)	45,5	48,8	48,9	52,2	55,5
Realiojo BVP metinis pokytis (proc.)	3,9	4,3	-0,9	4,6	3,8
Namų ūkių vartojimo išlaidų metinis pokytis (proc.)	3,8	3,3	-2,0	3,2	4,3
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidų metinis pokytis (proc.)	0,2	0,1	0,6	0,5	0,2
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas (proc.)	10,0	6,2	-0,2	4,5	8,0
Prekių ir paslaugų eksportas (proc.)	6,8	9,5	0,0	6,2	4,5
Prekių ir paslaugų importas (proc.)	6,0	6,3	-6,0	5,1	5,8
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI ¹ (proc.)	2,5	2,2	1,1	2,6	2,6
Vidutinis nedarbo lygis (proc.)	6,2	6,3	8,5	8,4	7,4
Užimtųjų skaičiaus pokytis (proc.)	1,5	0,3	-1,5	0,0	1,1
Vidutinio bruto darbo užmokesčio ² pokytis (be I), (proc.)	9,9	8,8	10,1	7,5	6,5
Valdžios sektoriaus balansas (proc. BVP)	0,6	0,5	-7,4	-7,3	-4,5
Valdžios sektoriaus skola (proc. BVP)	33,7	35,9	47,1	50,2	51,3

1. Suderintas vartotojų kainų indeksas.

2. Vidutinis darbo užmokestis prieš mokesčius neįtraukiant individualių įmonių.

2 lentelė. Kiti svarbūs Lietuvos makroekonominiai ir finansiniai rodikliai

Rodiklis	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Mažmeninės prekybos, išskyrus transporto priemonių prekybą, metinis pokytis (proc.)	6,8	4,4	6,5	5,3	2,8	4,9 (I ketv.)
Pramonės produkcijos, išskyrus naftos produktus, metinis pokytis (proc.)	4,8	6,2	6,4	4,7	1,4	12,3 (I ketv.)
Statybos darbų metinis pokytis (proc.)	-9,3	9,2	13,7	8,3	-1,7	-9,1 (sausis–vasaris)
Materialinių investicijų metinis pokytis (proc.)	-0,9	5,3	4,8	8,4	-2,1	-
Pramonės pasitikėjimo rodiklis (punktais)	-7	-9	-6	-9	-10	3 (balandis)
Vartotojų pasitikėjimo rodiklis (punktais)	-1	-3	-1	1	-3	1 (balandis)
Užsieniečių nakvynių Lietuvoje skaičiaus metinis pokytis (proc.)	8,7	4,8	8,9	10,9	-72,3	-79,5 (I ketv.)
Prekių eksporto metinis pokytis (proc.)	-1,3	16,8	7,0	4,8	-3,4	3,2 (sausis–vasaris)
Lietuviškos kilmės eksportas	0,5	15,4	10,2	3,0	-4,8	6,9 (sausis–vasaris)
Reeksportas	-3,8	18,9	2,5	7,6	-1,2	-2,4 (sausis–vasaris)
Prekių importo metinis pokytis (proc.)	-2,6	15,3	8,5	3,3	-9,3	-4,2 (sausis–vasaris)
Einamosios sąskaitos balansas (proc. BVP, 4 ketvirčiai)	-1,1	0,5	0,3	3,3	8,3	-
Tiesioginės užsienio investicijos (proc. BVP)	39,4	38,7	37,3	38,0	39,5	-
Darbo našumo metinis pokytis (proc.)	-1,0	7,4	2,1	3,8	5,1	-
Būsto kainų indekso metinis pokytis (proc.)	5,4	9,0	7,3	6,8	7,3	-
Vienetinių darbo sąnaudų metinis pokytis (proc.)	5,8	4,3	5,2	6,0	6,4	-
Metinė infliacija pagal VKI ¹ laikotarpio pabaigoje (proc.)	1,7	3,9	1,9	2,7	0,2	1,6 (kovas)
Kitų PFJ ² paskolų rezidentams, išskyrus PFJ ² , metinis pokytis (proc.)	8,9	1,9	5,7	2,7	-2,7	-1,6 (kovas)
Rezidentų, išskyrus PFJ ² , indėlių kitose PFJ ² metinis pokytis (proc.)	8,4	6,7	12,4	11,9	28,3	27,3 (kovas)
Vidutinė naujų būsto paskolų palūkanų norma ³ (proc.)	1,76	1,80	1,96	2,28	2,15	2,10 (kovas)

1. Vartotojų kainų indeksas.

2. Pinigų finansų įstaiga.

3. Pradinis palūkanų normos fiksavimo laikotarpis iki 1 metų.

3 lentelė. Kitų valstybių BVP pokyčių 2021–2022 metais prognozė.

Rodiklis	2020 m.	2021 m. (prognozė)	2022 m. (prognozė)
Latvija	-3,6	3,7	5,2
Estija	-2,9	3,3	4,5
Euro zona	-6,6	3,8	4,2
Švedija	-2,8	4,5	4,0
Norvegija	-0,8	2,6	3,5
Jungtinė Karalystė	-9,8	6,4	5,8
JAV	-3,5	6,5	4,0
Kinija	2,3	9,0	5,3